

EDUKACIJA ZA NOVU BIBLIOTeku

Čeril La Gvardija [i dr.]

Odabrala, prevela i priredila : Gordana Ljubanović

I KREIRANJE NASTAVNOG PROGRAMA

U novom vremenu, sa novim vrstama materijala i izvora informacija, novom ulogom i organizacijom, sa novim uslugama i modernim korisnicima, biblioteke osmišljavaju i realizuju različite programe edukacije. Edukacija samih bibliotekara i korisnika biblioteka su paralelni procesi.

Sledi preporuka za osmišljavanje instruktivnih programa, u dvanaest faza:

1. Sagledavanje potreba
2. Obezbeđivanje inicijalne podrške uprave biblioteke i kolega
3. Prikupljanje informacija
4. Procena potreba za obukom
5. Diskusija / konsultacije / određivanje prioriteta
6. Osmišljavanje programa/događaja
7. Obuka
8. Publicitet
9. Infrastruktura
10. Odziv /Povratne informacije
11. Evaluacija
12. Revizija

SAGLEDAVANJE POTREBA

Iako obično postoji snažan utisak da su edukacija i obuka preko potrebna, potrebno je prikupiti konkretne podatke o temama i oblicima edukacije sa kojim se može nastupiti pred upravom biblioteke da bi se to pitanje pokrenulo.

OBEZBEĐIVANJE INICIJALNE PODRŠKE UPRAVE BIBLIOTEKE I KOLEGA

Porazgovarajte neformalno sa pojedinim predstavnicima uprave o vašim zamislima i činjenicama do kojih ste došli, animirajte kolege sa kojima dobro sarađujete da biste dobili njihovu podršku, eventualno pokušajte da dobijete njihovu saglasnost za učešće u budućim programima edukacije. Možda nećete uspeti od prve, ovakvo lobiranje i pripreme mogu potrajati i nekoliko godina, ali treba da budete uporni.

PRIKUPLJANJE INFORMACIJA

Potražite evidenciju o osobama i situacijama koje ukazuju da je potreban neki vid edukacije. Pogledajte obrasce korišćenja biblioteke (u referentnoj službi, statistike o cirkulaciji, tragove o korišćenju OPAC-a...). Ponekad će se ispostaviti da je za popunjavanje neke «rupe» dovoljno postavljanje informativnog kioska, da ne treba organizovati skupe i sofisticirane kurseve.

PROCENA POTREBA ZA OBUKOM

To ne mora biti ogroman upitnik, već kratak spisak pitanja sa otvorenim odgovorom. Kroz ovakav upitnik pripadnici ciljne grupe treba da iznesu svoja razmišljanja u vezi sa pitanjima koja smatraju važnim. Sličan upitnik se može podeliti i korisnicima biblioteke. Pitanja se odnose na sledeće teme: da li ispitanik već ima neko predavačko iskustvo, da li je to iskustvo dobro ili ne, šta bi biblioteka mogla da učini da to bude uspešnije u budućnosti, kakvi su njegovi utisci o kapacitetu i opremljenosti učionice / učionica, o nastavnim sredstvima, da li ima neke ideje u vezi sa oblicima edukacije koje bi uveo / realizovao, da li je samom ispitaniku potreban neki vid edukacije ili obuke, da li ima neke ideje u vezi sa novim temama ili unapređenjem postojećih oblika edukacije...

DISKUSIJA / KONSULTACIJE / ODREĐIVANJE PRIORITETA

Informacije iz upitnika se kombinuju sa drugim informacijama do kojih ste došli i na osnovu svega toga se kreće u proces diskusije, jer nikakvo istraživanje ne može da zameni razgovor licem u lice sa osobama koje su zainteresovane i blagonaklone prema ideji edukacije. Treba razgovarati sa

kolegama, članovima uprave, korisnicima, saznati kako svako od njih doživljava biblioteku. Rezultat ovog procesa trebalo bi da bude spisak tema koje želite da uvrstite u program edukacije, poređenih po važnosti. Planirajte da će program prolaziti kroz razne faze, da će se menjati u hodu, zavisno od uspeha i iskustava koja ćete steći tokom njegove realizacije.

OSMIŠLJAVANJE PROGRAMA / DOGAĐAJA

Kada saznate šta treba da obradite, opredelite se za odgovarajući oblik edukacije.

Metodi edukacije u biblioteci:

- Publikacije i vodiči – u štampanom obliku i dostupni *on line*
- *On line* priručnici – dostupni u biblioteci ili preko Mreže
- Informativni kiosci – u biblioteci i oni kojim se pristupa na daljinu
- Obilasci
- Pojedinačna uputstva koja se dobijaju na referentnom desku
- Konsultacije u vezi sa nekim istraživanjem
- Rutinska obuka za sve korisnike koji dođu u zakazanom terminu (o OPAC-u, *on line* sistemima i sl.)
- Klasična jednokratna obuka u trajanju od 50 min za određenu grupu korisnika
- Edukacija u obliku kursa koja je u vezi sa određenom temom ili grupom korisnika
- Kurs iz bibliotekarstva, metoda pretraživanja, itd., koji se boduje na određenom fakultetu

Pri odlučivanju za neki od metoda treba voditi računa o tri kriterijuma:

- Koja vrsta edukacije najbolje zadovoljava iskazanu potrebu?
- Da li imate dovoljno odgovarajućeg osoblja koje bi to realizovalo?
- Da li imate odgovarajuće opremljen prostor i potrebna sredstva za realizaciju odabranog programa?

Publikacije i vodiči – u štampanom obliku i dostupni *on line*

+ Jednom odštampani, mogu se distribuirati velikom broju ljudi; time se isplaćuje uloženi rad i vreme za njegovu izradu

+ Mnogi ljudi najbolje uče iz štampanog materijala

+ Možete se opredeliti za najjednostavnija, ili za visokotehnološka rešenja

+ Ovakve publikacije mogu da se pripremaju uz druge poslove

- Kada je jednom unet, njihov sadržaj mora stalno da se obnavlja i ažurira; utoliko je elektronski oblik pogodniji i jeftiniji od štampanog

– Mnogi ljudi ne mogu da uče iz priručnika

***On line* priručnici – dostupni u biblioteci ili preko Mreže**

Ovakvi priručnici služe da čovek može da se snađe u biblioteci i njenim katalogima i bazama

+ Dostupan je čitavoj potencijalnoj populaciji korisnika; time se isplaćuje uloženi rad i vreme za njegovu izradu

+ Korisnik može da se kreće kroz ovakav priručnik brzinom koja njemu odgovara i da se vraća na nejasne delove; takođe može da ga koristi u vreme koje njemu odgovara

+ Pošto je pristup anoniman, korisnici koji bi se ustručavali da potraže pomoć od službenika na desku imaju drugu mogućnost da se obaveste o onome što ih zanima

- Budući da se sistemi i protokoli često menjaju, ovakvi priručnici moraju povremeno da se izrađuju maltene iznova

– Po svojoj prirodi su statični i ne mogu da zamene konsultacije uživo, čak kada imaju mogućnost dvosmerne komunikacije putem elektronske pošte

– *On line* priručnici su dobri samo onoliko koliko je dobar pristup do njih; morate imati predstavu o tome kakve su mogućnosti pristupa vaših korisnika

Informativni kiosci – u biblioteci i oni kojim se pristupa na daljinu

- + Kada se jednom postavi, opslužuje velik broj ljudi za isto vreme koje je potrebno za jednog korisnika
- + Tehnologija koja se koristi u njima može biti veoma različita, od strateški postavljenog izbora mapa, vodiča i informacija, do interaktivnih *on line* kioska
- + Kiosci “na daljinu”, kao što su generičke Veb strane, dostupni su u svako vreme

- Ponovo se javlja potreba za neprestanim ažuriranjem
- U zavisnosti od nivoa tehnologije kojom je opremljen jedan kiosk, njegovo održavanje je jednostavnije, ili komplikovanije i skuplje

Obilasci

Obilasci mogu biti u štampanom ili video obliku, ili ih može realizovati bibliotekar. Za prva dva oblika važe iste prednosti i nedostaci kao za štampane publikacije i kioske. Obilasci koje vodi bibliotekar:

- + Dobra prilika za razvijanje i negovanje odnosa sa javnošću
 - + Zavisno od veličine grupe, određuje se obim informacija koje će biti prezentovane
 - + Ne zahtevaju posebno mesto (npr. učionicu) za edukaciju
- Oduzimaju bibliotekarima dragoceno vreme; rešenje je angažovanje studenata
 - Mogu biti dosadni, kako posetiocima, tako i vodiču
 - Tokom jednog obilaska mogu se samo ovlaš dodirnuti teme koje zanimaju pojedine korisnike

Pojedinačna uputstva koja se dobijaju na referentnom desku

Klasičan način koji koriste bibliotekari jeste da, dok razgovaraju sa korisnikom o onome što mu je potrebno, “prošvercuju” nešto malo informacija o biblioteci i načinima njenog korišćenja.

- + Ovo je veoma personalizovana usluga
- + Omogućava primenu različitih načina učenja koji se odabiraju i primenjuju “u hodu”
- + Zadovoljava širok dijapazon informacionih potreba, od odgovora na banalna pitanja, do komplikovanih pretraživanja

- Zahteva relativno mnogo vremena
- Okupira vreme bibliotekara na referentnom desku, bilo da je pokraj njega deset ljudi, ili da nema nikoga
- Mnogi korisnici nikada ne stignu do deska, zato što im je neprijatno, zato što fizički ne mogu da stignu do njega (osobe sa telesnim nedostacima, npr.), itd.
- Atmosfera oko deska nije pogodna za učenje, naprotiv postoji mnoštvo smetnji: buka, gužva...

Konsultacije u vezi sa nekim istraživanjem

Mogu biti zakazane, ili bez najave.

- + Usluga koja je u najvećoj mogućoj meri personalizovana i koja obezbeđuje uslove za učenje na miru
- + Oni koje podučavamo obično su to sami odabrali, tako da su veoma motivisani da nešto nauče
- + Ukoliko se organizuje sa zakazivanjem, predstavlja mnogo ekonomičniji vid korišćenja vremena bibliotekara

- Od svih pobrojanih metoda, troši najviše vremena bibliotekara
- U edukaciji pojedinca nedostaje atmosfera i interaktivnost koja postoji u grupnom učenju

- Ovakve konsultacije zahtevaju posebne, mirne prostorije
- Ako se poredi sa kursem, ovaj vid edukacije je mnogo manje delotvoran

Rutinska obuka za sve korisnike koji dođu u zakazanom terminu

To su sesije koje se odvijaju u redovnim terminima i za koje se učesnici prijavljuju unapred.

- + Predstavlja standardno polazište za upućivanje u sistem biblioteke
- + Odvija se u situaciji koja je na pola puta do klasične učionice; učesnici mogu dobiti početne informacije na desku, a detaljnije na jednoj sesiji
- + Obično pokriva standardnu tematiku kojom vlada svaki bibliotekar i tako predstavlja dobar način za uvođenje bibliotekara u posao predavača

- Osoblje je rezervisano za sesiju, i u slučaju da nema zainteresovanih
- Ukoliko se ne postave ograničenja tipa “Biblioteka zadržava pravo da otkáže sesiju ukoliko se prijavi manje od X osoba”, sesija se može pretvoriti u lične konsultacije sa jednim ili dva korisnika
- Potrebe i znanja korisnika su veoma raznoliki, tako da je teško na licu mesta prilagoditi izlaganje svakom ponaosob
- Zahteva neku količinu opreme; ukoliko je tema *on line* izvori, potrebna je prostorija sa kompjuterima i direktnim pristupom Internetu

Klasična jednokratna obuka u trajanju od 50 min za određenu grupu korisnika

Zahteva od predavača da kompletno bibliotekarstvo sažme u 50 min!

Postoji u zemljama u kojima se “čas u biblioteci” odvija i na fakultetima.

Edukacija u obliku kursa koja je u vezi sa određenom temom ili grupom korisnika

Jedan od najredih vidova edukacije korisnika, postoji u zemljama u kojima je kurs iz bibliotekarstva integrisan u nastavni plan pojedinih grupa.

Kurs iz bibliotekarstva, metoda pretraživanja, itd., koji se boduje na određenom fakultetu

Verovatno najredi vid edukacije, jer zahteva da bodovi budu priznati od strane institucije – fakulteta, tj. da bibliotekarstvo bude izborni kurs.

Dobar instrukcioni program treba u najvećoj meri da odgovara potrebama korisnika i realnosti u kojoj postoji biblioteka. Svaki plan doživljava prerade, revizije, izmene, ponekad i pre no što počne njegova realizacija. Ni jedan od pobrojanih metoda nije idealan, radi se o tome da se izabere jedan ili više odgovarajućih.

II PODUČAVANJE U VIRTUALNOM PROSTORU: UDALJENI KORISNICI, BIBLIOTEKE I UČENJE NA DALJINU

“Učenje na daljinu se definiše kao planirano podučavanje / učenje koje koristi široki spektar tehnoloških rešenja da bi se doprlo do učenika na daljinu, i koje je osmišljeno tako da podstiče interakciju učenika i ozvaničenje postignutih rezultata”

Univerzitet Viskonsina,
Podgrupa za učenje na daljinu,
Sekcija za kontinuirano obrazovanje

“Učenje na daljinu je isporuka edukativnog sadržaja odgovarajućoj grupi ljudi, u pravo vreme i na pravom mestu. Onaj ko podučava i onaj ko uči mogu birti udaljeni vremenski, prostorno, ili na oba načina. Ovakvo učenje može koristiti tehnologiju, ili ne mora.”

VIDOVI UČENJA NA DALJINU ZA KOJE JE POTREBNA TEHNOLOGIJA

Audiokonferisanje – glasovna, telefonska veza između dve ili više osoba.

“Časkanje” – istovremena konverzacija putem kompjutera.

Kompjutersko konferisanje – koristi kompjutere da bi grupa ljudi delila kompjuterske fajlove.

Stono videokonferisanje – koristi personalne kompjutere, opremljene video kamerama koje prenose zvuk i sliku kroz Mrežu. Zbog telekomunikacionih ograničenja, ovaj metod je najbolji za dva učesnika ili za sasvim male grupe.

Zajedničko korišćenje dokumenata – omogućava istovremeni pristup istom kompjuterskom fajlu osobama koje se nalaze na dva kraja stane videokonferencije.

Elektronska pošta – elektronska razmena poruka u kojoj svako ko ima adresu na Internetu može da šalje i prima poštu.

Potpuno interaktivan audio / video (dvosmerno interaktivni video) – omogućava da dva udaljena mesta istovremeno budu u vizuelnoj i zvučnoj interakciji.

Pristupne strane Veb sajtova – prvi dokument koji se prikaže kada prisupite nekom sajtu. Obično sadrži uvod u vezi sa materijalom koji se nalazi na sajtu i linkove do srodnih sajtova.

On line priručnici – kompjuterski kursevi ili moduli koji se zasnivaju na menijima. Namenjeni su korisnicima i mogu da budu pohranjeni na flopi diskovima koje korisnici koriste na kompjuteru u biblioteci, ili kod kuće, ili da budu postavljeni na Veb prezentaciju biblioteke.

Telekonferisanje – dvosmerna elektronska komunikacija koja koristi zvuk, sliku i kompjuterske sisteme da bi povezala dve prostorno udaljene grupe ljudi.

Sredstva za beleženje komentara korisnika – obično su sastavni deo OPAC-a ili Veb strane, omogućavaju korisnicima da pošalju svoje komentare, žalbe ili pohvale. Na biblioteci je da pruži odgovor ili da preduzme odgovarajuću akciju.

Videokonferisanje – poseban oblik telekonferisanja koji koristi video; može da uključi i vizuelni i zvučni kontakt, grafičke prikaze, razmenu podataka. Može se odvijati između dva, ili između više prostorno udaljenih mesta. Može biti dvosmerno, tako da se polaznik i predavač uzajamno vide i čuju, ili se može odvijati kao jednosmerni satelitski prenos slike i glasa predavača do učenika.

PRIMERI:

Publikacije i vodiči:

Elektronska biblioteka Univerziteta Vaterlo

<http://www.lib.uwaterloo.ca/howto/>

On line priručnici

Uris biblioteka Univerziteta Kornel

<http://urilib.library.cornell.edu>

Pojedinačna uputstva koja se dobijaju na referentnom desku

Usluga “ASK A LIBRIAN”

Rutinska obuka za sve korisnike koji se prijave (npr. korišćenje OPAC-a)

Biblioteke Univeziteta Centralne Floride koje koriste sistem pod imenom LUIS

<http://library.ucf.edu/>

(sa pristupne strane odabere se meni Course Reserves, a zatim User Guide)

Informativni kiosci

Biblioteke Univerziteta Sajmon Frejzer

<http://www.lib.sfu.ca/>

Virtualni obilasci biblioteke

A&M biblioteka u Teksasu

<http://library.tamu.edu/edms/backup/tour-bkp/tour/anxtour.htm>

Izvodi iz: LaGuardia, Cheryl...[et al.] : Teaching the New Library. – New York ; London : Neal-Schuman Publishers, Inc., 1996. – (How-To-Do-It-Manual ; no. 70)
Odabrala, prevela i priredila : Gordana Ljubanović

Napomena: knjiga postoji u B fondu NBS